

VADÁSZ-SZATMÁRI ISTVÁN–BALÁZS KATALIN

Elixír természetes anyagokból: turistaság Gyergyószéken

„Az E. K. E.¹ gyergyóvidéki osztálya augusztus hó 19-én Borszéken megalakult. Nevezetes nap lesz ez az erdélyi turistaság történetében, ha az új osztály nagy és szép feladatát megoldani képes lesz, és hogy képes lesz, arra garancia az osztály élén álló férfiak ügybuzgósága, befolyása, lelkesedése” – így jelent meg feketén-fehéren e hír az *Erdély* folyóirat hasábjain az 1897. évi 8-10-es összevont lapszámában. Nevezetes nap lett e dátum annyira, hogy ma is élőként tartjuk számon a gyergyói osztályt, olyan szervezatként, amely a 2019-es évben 79 rendezvényére kürtölte össze tagságát, melyek túlnyomórészt túrákat jelentettek, összesen 2344 résztvevővel. De honnan ez az életerő?

1 Erdélyi Kárpát-Egyesület

1897-ben, hat évvel az országos turistaszervezet, az Erdélyi Kárpát-Egyesület megalakulása után került sor erre az eseményre, amikor már az EKE-nek léteztek az Alsófehér, Brassó, Beszterce, Csík, Fogaras, Hunyad, Háromszék, Maros-Torda, Torda-Aranyos, Szilágy és Udvarhely megyei osztályai. Ádámig és Éváig mehetnénk vissza, hogy megnézzük, honnan jött a turistaszervezet létrehozásának ötlete, kitől vette a példát Erdély értelmiségi társasága, és miért tartotta fontosnak, hogy a természetet jobban megismerjék, az épített örökséget pedig értékként vegyék számba a Kárpát-medencében. Tény, hogy az emberek „úri hóbortból” kezdtek erdőre járni, s nem csak akkor, ha fakitermelés, erdeigyümölcs-begyűjtés vagy gombaszedés volt a szándékuk.

Neves emberek képezték a Gyergyó-vidéki osztály vezetőségét is, amint a borszéki Kaszinóban tartott alakuló ülésről szóló tudósításból kiderül. Az alakuló ülést a kaszinó nagytermében tartották. A szervezésre felkért Kuncz Kornél² előjáró bejelentette, hogy 70 EKE tag van Gyergyóban, s így megalakulhat a szervezet Gyergyó-vidéki osztálya. Az alakuló gyűlést a korelnök Révy Ferenc vezette. Jelen volt az EKE főtitkára, Radnóti Dezső³ és Dobál Antal⁴ választmányi tag. Megválasztották elnöknek Lázár Menyhért⁵ országgyűlési képviselőt, alelnököknek Ferenczi Károly⁶ és Köllő Jánost,⁷ ügyvezető alelnököknek Görög Joachimot,⁸

- 2 Kuncz Kornél gyergyószentmiklósi polgári iskola-igazgató, a gyergyói római katolikus tanítóegylet tagja.
- 3 Radnóti (Hermann) Dezső (Abrudbánya, 1865. – Kolozsvár, 1903.). Hírlapíró, az 1891-ben alapított Erdélyi Kárpát-Egyesület főtitkára, nagy része volt az egyesület néprajzi múzeumának berendezésében Kolozsváron.
- 4 Dobál Antal (Szépvíz, 1857. – Marosvásárhely, 1902.). Marosvásárhelyi kereskedő, az EKE Maros-Torda vármegyei választmányi tagja 1898-tól.
- 5 Lázár Menyhért (Gyergyószentmiklós, 1816. – Uo. 1904.). Ügyvéd, 1868-tól volt ügyvédi irodája Gyergyószentmiklóson. A Szabadelvű Párt országgyűlési képviselője 1896-tól haláláig. Ő kezdeményezte a gyergyószentmiklósi kórház megépítését.
- 6 Ferenczi Károly (1845. – ?). Gyergyószentmiklósi plébános, később gyergyói főesperes. Az Erdélyrészi Magyar Közművelődési Egyesület gyergyói körének, továbbá a gyergyószentmiklósi sajtószövetkezet elnöke.
- 7 Köllő János gyergyóditrói birtokos, Borszékfürdő igazgatója, a Gyergyói első mezőgazdasági előleg-egylet cégjegyzője, a Gyergyószentmiklósi agrár-takarékpénztár választmányi tagja, a gyergyótölgyesi Közgazdasági Bank Részvénytársaság igazgató-sági tagja.
- 8 Görög Joachim (Szamosújvár, 1862. – Gyergyószentmiklós, 1928.). Gyergyószentmiklósi örmény katolikus plébános 1886-tól, 1892-től esperes, iskolai tanári munkássága is kiemelkedő.

titkárnak Kuncz Kornélt, pénztárosnak Merza Vilmost,⁹ jegyző lett Bedő Gyula¹⁰ és Lázár Jenő,¹¹ osztályorvos Dr. Fejér Dávid, az első tiszteletbeli elnök pedig Urmánczy Nándor¹² jogászdoktor – egytől egyig jelentős személyiségek, a város és a környék lakóinak színe-java. És amilyen nivójú az osztály előjárósága, ahhoz mérhető a természeti kínálat is, amely a turistákat kecsegtetheti.

„A turistaság fellendülésére talán sehol Erdélyben oly hálás térség nincs, mint Gyergyóban (Csíkvármegye északi fele.) Itt van összehalmozva azon természeti kincsek, szépségek nagyrésze, melylyel a Teremtő Erdélyt oly gazdagon megáldotta. Gyergyóban fekszik az óriási kiterjedésű, 2200 méter magas Kelemen-havas egyrésze, a honnan kiskirályságnak beillő birodalmat lehet belátni, tele a gyergyói fennsíkot körülvevő hegyek végtelen sorozatával. A gyergyói hegyláncban fekszik azonkívül a Lóhavas, Fekete-Hagymás, Nagy-Hagymás, Pricske, Kurmetura, Gyilkos-havas, Likas, Vereskő és még számtalan, megtekintésre érdemes hegy. Mindezeket feltárni, ismertetni, megközelíthetővé tenni, gondoskodni, hogy a turista mindenütt hajlékot, menedéket találjon: ez lesz az új osztály egyik feladata. Gyergyó mondhatja magáénak Borszéket is, azt a fürdőt, mely Magyarországon a legszebb jövőnek néz elé. Mert arra van predesztinálva Borszék, hogy nem csak hazánk, de messze föld első fürdőhelye legyen. És ki ne hallott volna már a Gyilkos tóról mesélni? Vagy a Nagy-Czohárd tarka szikláiról? A páratlan kisbékási sziklaszorosról? — melynek varázs hatalma van, mint a milyennel a bűvös tekintetű szép asszonyok bírnak. És ha bolyongni akarsz napokon át, rengeteg erdőségek között, a hol a fenyők végtelen sorát csak ritkán szakítja meg egy-egy havasi legelő, miként a tengert egy-egy apró hegysziget, úgy keresd fel Gyergyót!”¹³

9 Merza Vilmos (Gyergyószentmiklós, 1868. – Uo. 1921.). Gyergyószentmiklói divat-áru-méteráru kereskedő, 1893-tól a gyergyószentmiklói Népbank Részvénytársaság pénztárnoka.

10 Bedő Gyula a gyergyószentmiklói Magyar Királyi Járásbíróság segéd-telekkönyvvezetője 1900-ig.

11 Lázár Jenő a gyergyószentmiklói Népbank Részvénytársaság könyvelője.

12 Urmánczy Nándor (Maroshévíz, 1868. – Uo. 1940.). Maroshévízi földbirtokos, jogász, 1902 és 1918 között, 16 éven át volt képviselő az Országgyűlésben, először a Szabadelvű Párt soraiban, később a függetlenségi és 48-as pártba lépett át.

13 URMÁNCZY Nándor: *A gyergyói osztály megalakulása*. In: *Erdély*, VI. (1897) 8-10. sz. 140. (a továbbiakban: URMÁNCZY 1897)

Emberi és táji adottságok, társadalmi elvárások fonódtak itt össze, és oly jelentőséget tulajdonítottak az osztályalakulásnak, hogy még arról is szól a krónika, hogy az alakuló ülés után a Mélik vendéglőben tartott társas ebédet követően részt vettek a vigalmi bizottság által szervezett táncos mulatságon, és a hölgyeket, kik jelen voltak, egytől egyig név szerint sorolja fel Urmánczy Nándor, a jegyzőkönyvíró. Megsejtettek valamit abból, ami ma már evidencia: a táj, melyben élünk, élmények helyszíne lehet, mely az ember élettője, ha kér belőle. Pedig akkor még mit sem sejtettek arról, hogy egyszer majd lesz kalandturizmus, hogy a medve számít vonzerőnek, hogy a háborúk nyomaira bunkerturizmust lehet álmodni.

A természetjárást könnyű megkedvelni, népszerűsítése pedig olyan hatékony volt, hogy Erdély-szinten felkarolták. Gondoljunk csak arra, hogy a vasúton kedvezményesen utazhattak az EKE tagjai, hogy EKE-gyűjtést adtak ki, sőt szeszesital címkéjén is feltűnt az EKE neve, ezek bevételeinek bizonyos százaléka pedig az egyesületet illette meg. Gyergyóban a közbirtokosságok álltak az ügy mellé, így épülhetett itt EKE menedékház a Gyilkos-tónál. A népszerűsítés másik módjának a leírás bizonyult, természeti értékekről, túrákról jelentek meg rövidebb-hosszabb írások. Így az *Erdély* folyóiratban gyakran olvashattak elődeink Dr. Urmánczy Nándortól ízes szavakkal Gyergyót éltető cikkeket. Gyergyószentmiklóson az első ilyen jellegű könyv a Gyilkos-tót népszerűsítő kiadvány volt, melyet Vákár P. Artúr¹⁴ állított össze.

Ha kronológiai sorrendben nézzük a gyergyói EKE előjáróit, közismert nevekre bukkanhatunk. 1928-ig az elnöki tisztséget Görög Joachim töltötte be, majd utána Barabásy József erdészmérnök, 1941-től dr. Gaál Alajos országgyűlési képviselő vezette a gyergyói EKÉ-t. A téli sítúrákat Zárug István, Romfeld Ákos és Romfeld János szervezték.

Aztán jött a több mint 40 év tiltás. Az újraalakulás dátuma 1998. július 15., amikor is vezetőséget választottak: elnökké id. Vadász István villamosmérnököt, alnökké Kovács Árpádot, titkárrá Csíki Károlyt. Az egyesület hivatalos bejegyzése

14 Vákár P. Artúr (Gyergyószentmiklós, 1879. – Uo. 1958.). Diplomata, lapkiadó, közíró, magyar királyi kormánytanácsos, szívügyének tekintette Gyergyó gazdasági fejlesztését.

2002 januárjában történt meg, tisztújítással egybekötve. Az elnök dr. Gereőffy Ferenc lett, alelnök Vadász-Szatmári István és Zárug Aladár, titkár Málnási Csaba, továbbá vezetőségi tag lett Madaras Erzsébet és Gereőffy Attila.

**Borszéki
táborszervező
csapat**

Dr. Gereőffy Ferenc 2010-ben lemondott, azóta Vadász-Szatmári István vezeti a gyergyói EKÉ-t. Munkáját alelnökként Köllő Zsolt, András Zsolt és Nagy Zsuzsa segíti, a titkár pedig Vadász-Szatmári Babi.

A jelenkori EKE nagy kihívása – amelynek egyben megerősödése is köszönhető –, a négy EKE Vándortábor szervezése. 2002-ben a gyergyószentmiklósi négyes kilométernél szervezett táborban több mint 1000 résztvevő volt, az eseményt hetven friss EKÉ-s szervezte, akiknek tapasztalatuk ugyan nem volt ebben, de akaratuk annál inkább. A tábor fővédnöki tisztségét dr. Jeszenszky Géza,

Magyarország volt külügyminisztere töltötte be. Először sikerült megszervezni a regisztrációt számítógépes rendszerrel, e programot sok éven keresztül használta az EKE a táborok szervezésére. Naponta 22 túra indult különböző irányokba és mindegyiken 2-3 túravezető vett részt. A tábor biztonságát a Dancurás Hegyimentő Csapat biztosította. A résztvevők fele az anyaországból érkezett, de volt résztvevő Hollandiából, Franciaországból, Németországból, Ausztriából és Kanadából is.

2004-ben újra a gyergyóiak vállalták az EKE Vándortáborának szervezését, több mint 1100 résztvevőnek kínálva programot. 2010-ben Gyergyószentmiklós határában az 1200-at is meghaladta a résztvevők száma, 2016-ban pedig Borszékra hívták a legnagyobb turistatalálkozón részt venni akarókat, melyre 1500-an mondtak igent. Ekkor már 120 szervező vállalta a munkát, sikerrel.

Az Ezüst
szervező csapat

Pillanatnyilag a Gyergyói EKE tagsága Gyergyószentmiklós, Gyergyóremete, Gyergyócsomafalva, Gyergyószárhegy, Gyergyóalfalu, Gyergyóújfalu, Gyergyóditró, Balánbánya, Szováta, Borszék, Marosvásárhely, Göd és Budapest településekről származik, vagyis az egész Gyergyói medencéből és az innen elszármazottakból tevődik össze.

A táborok szervezése közben a Gyergyói EKE megerősödött. A kezdeti 50 tagból elértük az állandó 220-230-as taglétszámot. A kezdeti évi 20-30 túra számát most már évi 60-70 túrára növeltük. 2006-tól minden évben szerveztünk tengerparti túrákat. Görögország, Albánia, Horvátország, Montenegró voltak a célországok és az adott országban megmáztuk az ország legmagasabb hegyeit is, mint pl. Olümposz, Bobotov Kuk, Rumia stb.

2009-től szervezünk a volt Osztrák-Magyar Monarchia területére honismereti túrát, Kárpátalja, Délvidék, Felvidék, Bosznia, Lengyelország, Törökország, Horvátország, Szlovénia, Csehország és Magyarország szerepelt eddig az úti célok között. Évente megszervezzük a magashegyi túrákat a Kárpátok hegységeibe, mint pl. Fogaras, Retyezát, Bucsecs, Radnai-havasok, Gutin, Csalhó stb. Gyakorlatilag Románia összes nagyobb hegyét bejártuk.

Hetedik éve szervezzük az Erőss Zsolt Teljesítménytúrát Gyergyószentmiklós és a Gyilkos-tó között 20, 30, 50 km szakaszon és egy 50 km biciklis szakaszon. Itt is elértük már a 600 résztvevőt alkalmanként.

Évente megszervezzük az Erdélyi honismereti túrákat, amelyeken megismerjük múltunkat, várainkat, kastélyainkat, és mindent, amiért felelősséggel tartozik a jelen társadalma. Minden évben szervezünk egy gyerektábort, ahol a gyerekek a természetben élnek, túlélnek telefon, számítógép, fürdőszoba, villanyáram nélkül és élnek boldogan a vadonban.

Vannak olyan túrák, amelyeket minden évben megismétlünk: évnnyitó túra, sítúrák, farsangi bálozás, nőnap túra, tavasznéző túra, fürdőtúrák, Erőss Zsolt Teljesítménytúra és azok lejárásai, pünkösdi túra, széphavasi túra, gyerektábor, Pricske-túra, tengeri túra, honismereti túrák, munkatúrák, magashegyi túrák, évszázó mulatság, EKE bál, Vándortábor, főzőverseny, évszázó túra, téli

napforduló stb. Részt veszünk gyergyószentmiklósi karitatív akciókban, szerves részét képezzük a helyi közösségnek.

A gyergyói EKE az egyik legerősebb polgári szerveződés Erdélyben és ez annak köszönhető, hogy mindenki kiveszi a részét a szervezésben, a túravezetésben és a segítségnyújtásban képessége szerint. Az EKE-tagoknak fontos a barátság, tudják, hogy az életet csakis közösségben érdemes élni, tudják, hogy mi a természet részei vagyunk, csodáljuk és élünk benne. Aki egyszer megtapasztalta az együtt túrázás, nevetés, közösségi érzését, az soha nem tudja elfelejteni, vágyik az élmény megismétlésére, újraélésére.

Sokszor, sokan firtatják, miben is rejlik ez a vonzerő. Lehet az ősapáktól örökölt vágy arra a harmóniára, amit az ember csak a természetben tapasztalt meg, de lehet annak óhaja is, hogy az ember közösségben lelje örömét valami közös cselekedetben, amely bár lehet izzadságos, de élményekkel teli. Nem kizárt viszont az sem, hogy ennél mélyebben kell keresni annak okát, miért szeret az ember embertársaival az erdőn lenni. Urmánczy Nándor szavai, melyek az EKE Gyergyói Osztályának alakulásakor láttak napvilágot, elgondolkodtatóak lehetnek az okok fejtegetéséhez, az elixírkereséshez: „Az erdő nagyon hasonlít az emberi társadalomhoz. Fekvő helyzetekben nézz csak körül. Minden fenyőt egy emberhez hasonlíthatsz. Amott ölelkező párt láatsz. A gyöngébb hozzásimul az erősebb törzséhez; ágai átkarolják társát. Mellettük öten hajtottak ki egy gyökérből, az egy összetartó család. Távolabb görbe növésű, beteges fenyő áll magában. Olyan szomorú egész kinézése. Ágai kopottak, elszáradtak, moszatok csüngnek le róluk, [...] a fenyők közt is vannak nyomorékok. És nézd közvetlen melletted azt a hatalmas fenyőt. Mily szép, mily egészséges, milyen gazdagon fel van díszítve tobozzal. És egy lépésnyire tőle azt a véznát. Pedig egykorúak lehetnek. De az erős elveszi tőle a napfényt, gyökerei elszívják előle a táplálékot. Ilyeneket is találsz embertársaidd közt. Előtted a tisztás szélén, elpusztult, elkorhadott elődeik helyén új generáció nő. Ifjak tele üdeséggel, szépséggel.”¹⁵

15 URMÁNCZY 1897. 140.

Elixir din materiale naturale: Turism în Gheorgheni

La șase ani de la înființarea asociației „Erdélyi Kárpát Egyesület”, în 1897 a fost înființat departamentul din Gheorgheni al organizației turistice naționale, sub conducerea unor personalități locale faimoase. După o pauză forțată de peste 40 de ani, organizația sa reorganizată în 1998 a considerat încă sarcina sa să afle mai multe despre și să promoveze moștenirea și valorile noastre naturale și a reușit să facă față cu succes noilor provocări. Astăzi, cei 50 de membri inițiali au ajuns la 220-230, iar numărul tururilor anuale a crescut de la 20-30 la 60-70, multe dintre ele devenind o tradiție, organizând tabere de succes pentru copii și tabere de călătorie naționale. Ca parte integrantă a orașului, ei iau parte și la programe locale și acțiuni caritabile. Cunoașterea drumeției și a patriei a creat o adevărată comunitate, așa că nu este de mirare că EKE din Gheorgheni este una dintre cele mai puternice organizații civice din Transilvania astăzi.

Elixir from natural materials: Tourism in Gyergyószék

Six years after the „Erdélyi Kárpát Egyesület” was established, in 1897, the Gheorgheni department of the national tourist organization was also established under the leadership of renowned local figures. After more than 40 years of forced hiatus, its organization, which was re-established in 1998, has been committed to raising awareness and promoting our natural heritage and values, and has been successful in meeting new challenges aswell. Today, the initial 50 members have reached 220-230 and annual tours have grown from 20-30 to 60-70, many of which have become traditions. They are moreover successful organizers of children's camps and national camps and as part of the city they also take part in local programs and charities. Hiking and local historical activities made a genuine community, so it is no wonder that the organisation is one of the strongest civic organizations in Transylvania today.